

Mr. sc. Lučana Šošter

Istraturist Umag

Prof. dr. sc. Jusuf Šehanović

Institut za poljoprivredu i turizam

Igor Šehanović, dipl. oec.

Riviera Holding d.d. Poreč

EKOLOŠKI PRISTUP TURIZMU*

UDK/UDC: 577.4

JEL klasifikacija/JEL classification: L83, K39, Q32

Simpozijски referat/Conference paper

Primljeno/Received: 2. prosinca 1999./December 2, 1999

Prihvaćeno za tisak/Accepted for publishing: 18 srpnja 2000./July 18, 2000

Sažetak

Glavni ciljevi politike zaštite okoliša u Hrvatskoj usmjereni su, između ostalog, na: ujednačavanje kvalitete življenja na cijelom prostoru; razvijanje svijesti o potrebi racionalnog korištenja prostora; usklađivanje aktivnosti u prostoru s europskim ekološkim standardima; za svaku sredinu utvrđivanje i objektivno vrednovanje njezine posebnosti; unapređivanje metoda i spoznaja o prostoru, zaštiti okoliša i ugroženosti flore i faune; uspostavu sustava podataka i informacija o prostoru kao podlozi za pravodobno donošenje odluka; utvrđivanje programa ekološke izobrazbe pučanstva; uvođenje specifičnog ekološkog poreza i formiranje državnog ekološkog fonda; poboljšavanje ili donošenje nove zakonske regulative koja će omogućiti provedbu europskih ekoloških standarda u razumnom vremenu; preispitivanju svih razvojnih i gospodarskih planova koji trebaju biti, među ostalim, podvrgnuti strogim ekološkim kriterijima i dr.

Zbog povećane ekološke svijesti turista i činjenice da bi turizam trebao biti vodeća grana hrvatskog gospodarskog razvoja, te da je veliki zagađivač prostora, turistička i ugostiteljska poduzeća se moraju aktivno uključiti u zaštitu okoliša. Zato je osnovni cilj ovog članka prezentirati poziciju ekologije u

* Osnovne postavke ovog rada prezentirane su na IV. Znanstvenom i stručnom skupu Hrvatski turizam na pragu XXI. stoljeća, Institut za poljoprivredu i turizam, Poreč, 28.-29. listopada 1999.

planovima najvećih turističkih i ugostiteljskih poduzeća Istarske županije, te njihova postignuća na tom planu. Za ostvarenje postavljenog cilja provedeno je odgovarajuće istraživanje. Rezultati ukazuju na tendenciju povećanja planiranja i realiziranja ekoloških programa u istraženim poduzećima.

Ključne riječi: ekologija, turizam, Istra, Hrvatska

1. UVOD

Briga o okolišu (ekologiji) je svakodnevna i sve više jača kako kod pojedinaca, poduzeća, zemalja tako i u svijetu u cjelini. Što Hrvatska i druge zemlje moraju učiniti s ekološkim (i klimatskim) problemima čije se negativne posljedice osjećaju svakim danom sve više (npr. fenomen staklenika ili, pak, fenomen EL Nino)? To je rezultat našeg ponašanja u prošlosti, što nas danas pogađa i što će djelovati na okoliš u narednih 50 ili sto godina. Mnogo je neizvjesnosti i rizika u onom što će se dogoditi ako se danas na tom planu ne učini ništa (Thurow, 1997).

Prirodna sredina predstavlja složen sustav. Karakteriziraju je raznorodne komponente: podsustavi, elementi, veze, obilježja i faktori. Hijerarhijska priroda ekološke zajednice omogućava da se upravlja sustavom, a vremenska perspektiva omogućuje da se odredi sezonski karakter koji se inkorporira u proces planiranja i regeneracije prirodne sredine. To stvarni predstavlja lanac između evolutivnog ciklusa i samoregulirajuće tendencije sustava. Ekološki model turističkog razvoja, između ostalog, sadrži fizičke i socijalne komponente i njihove moguće međurelacije, kao i negativni i pozitivni utjecaj pojedinih komponenata. Ovi međuodnosi i relacije u planiranju turizma i njegov utjecaj na ekološke procese, i uopće na kvalitetu okoline, diferenciraju se na tri prostorne razine: 1) nacionalnoj, 2) regionalnoj i 3) lokalnoj (Đukić, 1999). Međutim, zbog prirode tih procesa, broj prostornih razina svakako treba proširiti i izvan nacionalnih okvira. Zato je osnovni cilj ovog članka ukazati na neke postojeće ekološke probleme, gledanje svijeta, Europe i Hrvatske na njih, prikaz pozicije ekoloških problema u planovima najvećih turističkih i ugostiteljskih poduzeća Istarske županije, te njihova postignuća u rješavanju istih. Turizam i ugostiteljstvo su važne gospodarske grane i poduzeća iz tih branši u Istarskoj županiji ostvaruju preko 40% ukupnog godišnjeg turističkog prihoda Republike Hrvatske.

Cilj postavljen u članku se postiže kratkim razmatranjem novog svjetskog pristupa okolišu i gospodarstvu, stavovima Europske unije (EU) o odnosu turizma i okoliša, nekim aktivnostima Hrvatske u rješavanju ekoloških problema, predstavljanjem ekoloških problema u Sredozemlju, te pozicioniranjem ekologije u planiranju ciljeva turističkih i ugostiteljskih poduzeća. U radu se daju i rezultati provedenog istraživanja o sudjelovanju najvećih hotelskih poduzeća Istarske županije u rješavanju ekoloških problema.

2. OKOLIŠ I GOSPODARSTVO

2.1. Novi svjetski pristup okolišu i gospodarstvu

Opći zaključak kojem vode regionalna i zapadna iskustva pokazuje da su varijable gospodarstva i okoliša međusobno ovisne (a ne međusobno isključive), u smislu da je okoliš ključni input mnogim gospodarskim djelatnostima a gospodarske odluke su važne za kakvoću okoliša. Nova politika zaštite okoliša i upravljanja okolišem:

- ne postavlja pitanje "ili okoliš ili gospodarstvo" već govori o "okolišu i gospodarstvu" i
- neodvojiva je od gospodarske politike.

Ona uvodi jedan novi skup instrumenata, ekonomske instrumente (EI), koji učinkovito spajaju gospodarske ciljeve i ciljeve u zaštiti okoliša. Ekonomski instrumenti se definiraju kao "svaki instrument čiji je cilj potaknuti promjenu ponašanja gospodarskih subjekata internalizacijom troškova okoliša ili troškova iscrpljivanja prirodnih izvora putem promjene sustava poticaja kojima su ti subjekti izloženi (radije nego nametanjem standarda odnosno tehnologije)" (Panayotou 1998, prema Klarer, Francis, McNicholas, Papafava 1999).

Najčešće korištena podjela (tipologija) ekonomskih instrumenata (EI) za nadzor onečišćenja i upravljanje prirodnim resursima prema OECD-u (Organisation for Economic Cooperation and Development) je:

- naknade/pristojbe/porezi na emisije,
- korisničke naknade/pristojbe,
- naknade na proizvode,
- kaznene pristojbe,
- sustavi povrata pologa,
- utržive dozvole, prava ili kvote,
- jamstva izvršenja,
- odštete,
- subvencije,
- poticajne naknade ili porezi,
- naknade za pokrivanje troškova i
- porezi u zaštiti okoliša kojima je osnovna namjera ispunjenje

fiskalnog cilja.

Ekonomski instrumenti (EI) su učinkoviti, jer služe integriranju zaštite okoliša u strategije gospodarskog razvoja i nude mnogostrukou korist s obzirom da:

- su ključ za okolišu prihvatljiv razvoj,
- pomažu u internalizaciji troškova okoliša,
- su često troškovno učinkovitiji od tradicionalnih instrumenata politi-

ke,

- podržavaju načelo "onečišćivač plaća i korisnik plaća",
- povećavaju prihode za ulaganja u zaštitu okoliša odnosno za javne

rashode,

- su spojivi sa sadašnjim trendovima prioriteta u reformama upravljačkog odnosno fiskalnog sustava,
- mogu imati pozitivne učinke na inovacije i konkurentnost,
- pomažu gospodarskim subjektima i potrošačima u dugoročnim opredjeljima,
- su korisni u suzbijanju "onečišćenja iz netočkastih izvora" (emisije iz vozila, otjecanje kemikalija iz seoskih gospodarstava, ambalažni otpad i dr.) (Klarer, Francis, McNicholas, Papafava, 1999).

2.2. Europska unija o odnosu turizma i okoliša

Akcija Europske unije (EU) u oblasti interakcije turizam-okoliš ide za tim da pospješi što veće uvažavanje okoliša (Odluku Savjeta ministara za turizam EEU od 13.7.92. koja se odnosi na "Plan akcije Unije u korist turizma").

Ta se akcija provodi slijedećim mjerama:

Podrškom informativnim inicijativama i upozoravanjem turista i turoperatora na interakcije turizam-okoliš, posebno ustanovljavanjem europske nagrade;

Podrškom pilot-akcijama inovativnog karaktera u cilju pomirenja turizma sa zaštitom prirode na lokalnoj ili regionalnoj razini, posebno u primorskim i planinskim zonama, u prirodnim parkovima i rezervatima, primjerice putem mjera za voženje posjetilaca po tim područjima;

Podrška stvaranju transnacionalnih sustava za razmjenu iskustava u odnosu na probleme okoliša i na moguće rješavanje tih problema u sklopu turističkog korištenja takvih lokacija i njihovog upravljanja ("visitor management");

Podrška inicijativama koje daju prednost neagresivnim oblicima turizma (Čulić, 1993).

2.3. Glavni ciljevi politike zaštite okoliša u Hrvatskoj

Glavni ciljevi politike zaštite okoliša u Hrvatskoj su između ostalog usmjereni na:

- ujednačavanje kvalitete življenja na cijelom prostoru,
- razvijanje svijesti o potrebi racionalnog korištenja prostora,
- usklađivanje aktivnosti u prostoru s europskim ekološkim standardima,
- na svaku sredinu i utvrđivanje i objektivno vrednovanje njezine posebnosti,
- unapređivanje metoda i spoznaju o prostoru, zaštiti okoliša i ugroženosti flore i faune,
- uspostavu sustava podataka i informacija o prostoru kao podlozi za pravodobno donošenje odluka,
- utvrđivanje programa ekološke izobrazbe pučanstva,

- uvođenje specifičnog ekološkog poreza i formiranje državnog ekološkog fonda,
- poboljšavanje ili donošenje nove zakonske regulative koja će omogućiti provedbu europskih ekoloških standarda u razumnom vremenu i
- preispitivanje svih razvojnih i gospodarskih planova koji trebaju biti, među ostalim, podvrgnuti strogim ekološkim kriterijima i dr. (Črnjar, 1996).

2.4. Neki ekološki problemi Sredozemlja

Sredozemno more je suočeno s velikim ekološkim problemima. Izvori onečišćenja prema UNEP-u (United Nations Environment Programme) su različiti. Oni potječu od raznih oblika ljudskog djelovanja na kopnu i moru. Evo nekih:

- 500.000.000 tona otpadnih voda iz kanalizacijskih sustava,
- 1.000.000 tona otpadnog ulja iz balastnih voda brodova,
- 120.000 tona mineralnih ulja,
- 60.000 tona deterdženata,
- 3.800 tona olova,
- 3.6000 tona fosfata i
- 1000 tona žive (Šerman,1995).

Međutim, ne može se reći da u rješavanje ekoloških problema nije uključena svjetska znanost i tehnologija. Rezultati njezinog djelovanja su sustavi za pročišćavanje:

- otpadnih voda,
- plinova,
- ekološko čistiji proizvodni procesi i čiste industrije, te
- izbjegavanje uporabe ekološki neprihvatljivih materijala i drugo.

Je li to dovoljno? Jesu li na globalnoj razini dovoljni svjetski skupovi o ekološkim (klimatskim) pitanjima: Konferencija o zaštiti tla u Stockholmu 1972., Summit o okolišu u Rio de Janneiru 1992., Konferencija o naseljima u Istambulu 1996., Svjetski skup o hrani u Rimu 1996., Konferencija o klimi u Kyotu 1997. i dr. Mogu li sve one dovesti do poretka koji traži ljudski duh, poretka sveobuhvatne svrhovitosti i zajedničkog projekta?

Države se razlikuju u pogledu stanovništva, resursa, bogatstva, razine razvitka. Većina njih su, priznale ili ne, pod utjecajem ili dominacijom supersila i velikih. Sretna okolnost da se u slučaju ekologije radi i o njihovoj budućnosti. Jer, čak i najmanji ekološki poremećaj na jednom kraju zemljine kugle prije ili kasnije osjetit će se na njezinoj drugoj strani (Perroux, 1986).

2.5. Neke aktivnosti Hrvatske u rješavanju ekoloških problema

Hrvatska, Slovenija i Italija još su 1977. godine formirale Komisiju za zaštitu Jadrana. Prioritetni zadaci Komisije su:

- izrada Master plana Jadrana,
- praćenje stanja okoliša,
- suradnja i aktivnosti u slučaju iznenadnog onečišćenja Jadranskog mora, te

- regulacija plovidbe i sustav odvojene plovidbe.

Namjera je Komisije da joj se djelovanje uskladi s Regionalnim centrom za zaštitu Sredozemnog mora na Malti. Inače,

Hrvatska traži proglašenje Jadrana, kao zatvorenog mora, osjetljivim područjem, čime bi se stvorila puno veća sigurnost njegove zaštite.

Hrvatska je među prvima na Mediteranu usvojila plan intervencija i sprečavanja ekoloških incidenata.

Hrvatska već nekoliko godina koordinira aktivnosti praćenja kvalitete mora na obalnom i otočnom području. Na svom području raspolaže s više od 800 točaka na kojima se prema kriterijima Europske unije prati stanje kakvoće vode. U svezi s tim posebna pozornost se posvećuje turističkoj promidžbi, kako bi turisti bili pravovremeno upoznati s dobivenim rezultatima (Jukić-Botica, 1998).

Međutim, Republika Hrvatska danas, ipak, nema:

- propisane poreze, pristojbe ili naknade za onečišćenje zraka,
- porezne olakšice ili oslobođanje od plaćanja poreza onih koji doprinose rješavanju ekoloških problema,
- fond zaštite okoliša (Klarer, Francis, McNicholas, Papafava, 1999).

3. EKOLOGIJA I TURIZAM

3.1. Ekologija i planiranje ciljeva turističkih i ugostiteljskih poduzeća

U općoj formi ciljevi se mogu shvatiti kao iskazi ili predodžbe o stanjima kojima se teži a koja se trebaju proizvesti nekom aktivnošću. U današnje vrijeme, u sustavima ciljeva kod ugostiteljskih i turističkih poduzeća sve značajniju ulogu, pored ekonomskih ciljeva kao što su dobit, rentabilnost, porast, stabilnost, likvidnost ili štedljivost, imaju odnosi između njih i prirode.

Problematika okoliša je već dugo vremena u središtu rasprava. Prirodni resursi su bitan temelj turizma. Buka, uništavanje krajolika autocestama i željeznicom, plaže zabetonirane nekontroliranom izgradnjom hotela, onečišćenje zraka, tla, pitke vode i mora itd., bitno su opteretili prirodne pretpostavke za razvoj turizma. Zato, ekološke aspekte treba primjereno integrirati u izradu ciljeva poduzeća, treba razviti ekološke strategije i koncepte, koji će daleko bolje štititi temelje turizma nego što je to bilo u prošlosti. U svezi s tim, u turističkim i ugostiteljskim poduzećima poduzimaju su različite mjere, na primjer: imenuje se opunomoćenik za okoliš. Krajnji cilj tih mjera je da se potaknu razmišljanja o okolišu unutar poduzeća (kod suradnika) i u okruženju (kod partnera i javnosti) (Kreilkamp, 1993).

3.2. Ekologija i turizam rezultati istraživanja

Zbog povećane ekološke svijesti turista i opredjeljenja da turizam bude vodeća grana hrvatskog gospodarskog razvoja, te činjenice da je on velik zagađivač prostora, turistička i ugostiteljska poduzeća se moraju aktivno uključiti u zaštitu okoliša. Da bi se spoznao stupanj tog uključivanja provedeno je istraživanje.

Metodologija istraživanja

Istraživanje je anketnim upitnikom provedeno tijekom rujna i listopada 1999. godine u 6 najvećih ugostiteljskih i turističkih poduzeća Zapadne Istre. Istraživana poduzeća su među najvećim poduzećima iz te branše u Republici Hrvatskoj, tako da rezultati istraživanja mogu biti indikativni s aspekta postavljene problematike. Anketni upitnik je bio kombinacija otvorenog i zatvorenog tipa i sadržavao je ukupno 8 pitanja. To su:

1. Naziv poduzeća.
2. Ime i prezime anketara.
3. Koji su ekološki problemi i klimatski fenomeni prisutni u planovima Vašeg poduzeća (cvjetanje mora, ozonske rupe, zagađenost pitke vode, zagađenost zraka, zagađenost tla, zagađenost morske vode, pojava meduza i dr.)?
4. Procijenite koliko su Vaši zaposlenici upoznati s važnošću pružanja ekološki prihvatljivih ugostiteljskih i turističkih usluga (znatno, srednje, zadovoljavajuće, nisu upoznati).
5. Procijenite "ekološku" svijest Vaših gostiju: A) U zahtjevu ispunjenja usluga (vrlo su zahtjevni, umjereno su zahtjevni, nemaju dodatnih zahtjeva; B) U svom odnosu prema okruženju (imaju uzoran odnos, imaju prihvatljiv odnos, imaju neprimjeren odnos).
6. Procijenite koliko Vaše poduzeće godišnje u prosjeku ulaže u unapređenje ekološki prihvatljivog ambijenta.
7. U koje ekološke projekte vaše poduzeća ulaže sredstva (pročistače otpadnih voda, pročistače zraka, čišćenje okoliša, čišćenje plaža, čišćenje mora i dr.)?
8. Koji su, po Vašem mišljenju, dugoročno najveći uzročnici narušavanja ekološki prihvatljivog turističkog ambijenta?

Rezultati istraživanja

(1) i (2) Anketari su upisali naziv poduzeća te svoje ime i prezime, što je pomoglo u obradi podataka, jer su neki odgovori zahtijevali naknadna objašnjenja.

(3) Na pitanje "Koji su ekološki problemi i klimatski fenomeni prisutni u planovima Vašeg poduzeća ispitanici su u 67% slučajeva izjavili da je to **zagađenost morske vode, cvjetanje mora** prisutno je u 50% planova, **zagađenost zraka** u 33% i **zagađenost pitke vode i tla, pojava velikog broja meduza**, te **otpadne vode** iz smještajnih objekata 17%.

Problemi **ozonskih rupa** nisu predmet planova poduzeća. Odgovori su očekivani i ukazuju na "nadležnost" u rješavanju ovih pitanja. Korištenje mora je od presudne važnosti za uspješnost poduzeća pa ne čudi njihovo veliko angažiranje na tom planu. Problemi onečišćenja tla, pitke vode, zraka te ozonske rupe su malo ili nikako zastupljene u planiranju jer se smatra da je to problem općina, gradova ili države. Ipak je nedopustivo malen angažman u **rješavanju pitanja otpadnih voda iz smještajnih objekata (17%)**.

(4) Većina poduzeća (67%) smatra da su njihovi zaposlenici **srednje upoznati** s važnošću ekološki prihvatljivih pružanja ugostiteljskih i turističkih usluga. Po jedno poduzeće smatra da su njihovi zaposlenici **znatno i zadovoljavajuće upoznati** s ekološkim pitanjima. Nema ni jednog poduzeća čiji zaposlenici nisu upoznati s važnošću ovog problema.

(5) Gosti istraživanih poduzeća (većinom su to inozemni) su u 50% slučajeva **vrlo zahtjevni** po pitanju ispunjenja ekoloških elemenata turističke ponude. Isti postotak je i **umjereno zahtjevnih**. Prema mišljenju ispitanika, njihovi gosti imaju **prihvatljiv odnos prema ekologiji (83%)** a u 17% slučajeva **uzoran odnos**.

(6) Pojedinačno najveći apsolutni godišnji iznos koji se izdvaja za unapređenje ekološki prihvatljivog ambijenta je 500.000 DEM, a najmanji 200.000 DEM, odnosno u prosjeku on iznosi 360.000 DEM. Naravno da ove brojeve treba promatrati u kontekstu veličine samih poduzeća.

(7) Sva poduzeća ulažu sredstva u čišćenje okoliša i plaža (100%). Prečišćavanje otpadnih voda prisutno je u 83% slučajeva dok jedna trećina poduzeća ulažu sredstva u prečištaće zraka i čišćenje mora.

(8) Na pitanje "Koji su dugoročno najveći uzročnici narušavanja ekološki prihvatljivog turističkog ambijenta?" ispitanici su istakli: odlaganje komunalnog otpada, zagađenost pitke i morske vode, prometne zagađivače (cestovni i pomorski), buku, zagađenje atmosfere i ozonske rupe.

4. ZAKLJUČCI

Okoliš, ekologija i klima su neraskidivo uzročno-posljedično vezani. Današnji ekološki problemi su posljedica ranijih zbivanja, a aktualni ekološki neprihvatljivi zahtvi pogodit će okoliš za pedeset, sto ili više godina. Mnogo će neizvjesnosti i rizika biti u budućnosti ako se na planu ekologije ništa ne poduzme. Kako razvijati turizam u tom okruženju? I ovo istraživanje pokazuje da hrvatska turistička poduzeća svoj odnos prema okolišu (ekologiji) svode na jednokratne akcije usmjerene na trenutno nastala onečišćenja. Ona očekuju da se krupna pitanja rješavaju na razini općine (grada), županije i države.

Međutim, problemi su veliki a rješenja moraju biti brza i odgovarajuća. Nije ih lako dati, i tko će ih donijeti? Kako u toj situaciji uskladiti djelovanje globalnog gospodarstva, države, županije, općina (gradova), poduzeća, pojedinaca?

Praksa je pokazala da se radi učinkovitosti istraživanja i razvoj, osobito ako su fundamentalnog karaktera, moraju financirati od strane velikih poduzeća i države. Ali u pravilu, većina država, ako može, izbjegava fundamentalna a preferira razvojna istraživanja. Zato je realno očekivati takav stav i Hrvatske. Međutim, da bi znali u kojem pravcu razvijati turizam gospodarstvenici moraju imati odgovore na pitanja:

- koji su ekološki (klimatski) problemi već prisutni,
- koje ekološke (klimatske) promjene, u kojem vremenu i kolikog intenziteta se mogu očekivati,
- kakve se posljedice očekuju od nastalih ekoloških (klimatskih) promjena i
- kada će se uspostaviti integralni sustav motrenja ekoloških promjena, njihovog predupređenja i saniranja.

Stoga je na Vladi da odluči koje se od navedenih mjera trebaju realizirati unutar znanstvenih i stručnih institucija Republike Hrvatske, a koje u suradnji s ostalim zemljama. Na nama je pojedinačna obveza da pružimo svoj doprinos u tim aktivnostima.

LITERATURA

- Črnjar, M. (1996): Poduzeće čimbenik zaštite okoliša, doktorska disertacija, Ekonomski fakultet, Rijeka, str. 91.
- Čulić, D. (1993): Turistička politika Europske zajednice, Turizam, br. 3-4, str. 76-80.
- Đukić, A. (1999): Menadžment prirodnih resursa i ekologije u turizmu (metode i modeli), Veleučilište u Dubrovniku, Dubrovnik.
- Jukić Botica, N. (1998): "Jadran treba zaštititi od onečišćenja", "Zajednički projekti istraživanja podmorja", "Očuvati ekološku ravnotežu", Glas Istre, br. 22, 23 i 25, str. 24, 5 i 2.
- Klarer, J., Francis, P., McNicholas, J., Papafava, M. (1999): Bolji okoliš i bolje gospodarstvo, Regionalni centar zaštite okoliša za Srednju i Istočnu Europu, Szentendre, Mađarska.
- Kreilkamp, E. (1993): Strategische Planing in Tourismus, G. H., C. K., K. K., E. K. Tourismus-Management, Walter de Gruyter, Berlin-New York, 251-282.
- Perroux, F. (1986): Za filozofiju novog razvoja (Pour une philosophie du nouveau development), UNESCO, Evropski centar za mir i razvoj, Beograd.
- Šerman, D. (1995): S.O.S. za Sredozemno more (1), Priroda, vol. 85., br. 815, str. 6-9.
- Thurow, C. L. (1997): Budućnost kapitalizma (The future of capitalism), Mate, Zagreb.

Lučana Šošter, M.Sc.

Istraturist Umag

Jusuf Šehanović, Ph.D.

Institute for Agriculture and Tourism, Poreč

Igor Šehanović, B.Sc.

Riviera Holding d.d. Poreč

AN ECOLOGICAL APPROACH TO TOURISM

Summary

The principal objectives of the environmental protection policy in Croatia are directed, among other things, to: standardise the quality of living in the whole area; develop the awareness of rational space usage; co-ordinate activities in the area with the European ecological standards; establish and objectively evaluate its particularities, improve methods and perceptions of the environment its protection and endangered flora and fauna; build up an environmental data base as a basis to make timely decision making; establish programs for the ecological education of the population; introduce ecological taxes and create a governmental ecology fund; improve or make new legislative regulations that will make implementation of the European ecological standards in a reasonable period of time possible, re-examine economic and development plans following strict ecological criteria , etc.

Because of the newly developed ecological consciousness with the tourists and the fact that tourism, a great polluter, should be the leading industry in the Croatian economic development, tourist and catering organisations must actively participate in the environmental protection. The main aim of this article is to present a position of ecology in terms of planning in the biggest tourist and catering companies in Istra County and the accomplishment in this field. The authors have made a research for this purpose, and the results show a growing tendency in planning and realising ecological programs in the researched organisations.

Key words: *ecology, tourism, Istria, Croatia*

JEL classification: *L83, K39, Q32*